

BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING AHAMIYATI

Quvondiqova Zebuniso Shavkatovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti boshlang'ich ta'lim

yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Email: zebinisoquvondiqova@gmail.com

Toirova Shoiri Boybo'riyevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti boshlang'ich ta'lim

yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Email: toirovashoira0@gmail.com

Annotatsiya : Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda xalqaro baholash dasturlarining ahamiyati tahlil qilinadi. Jumladan, PISA, PIRLS va TIMSS kabi xalqaro tadqiqotlarning mazmuni, maqsadi hamda ta'lim tizimiga ta'siri yoritiladi. Ilg'or davlatlar tajribasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik, tanqidiy fikrlash va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish omillari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xalqaro baholash natijalari asosida milliy ta'lim tizimini takomillashtirish yo'llari haqida ilmiy xulosalar beriladi.

Kalit so'zlar : Boshlang'ich ta'lim, ta'lim sifati, xalqaro baholash dasturlari, PISA, PIRLS, TIMSS, funksional savodxonlik, tanqidiy fikrlash, ta'lim tizimi, innovatsion yondashuv.

ЗНАЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ ОЦЕНКИ В ПОВЫШЕНИИ КАЧЕСТВА НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация : В данной статье рассматривается значение педагогических и психологических подходов в развитии креативного мышления учащихся начальных классов. Раскрыта роль учителя в формировании индивидуального подхода, создании мотивации и учёте эмоционального состояния ребёнка в учебном процессе. Особое внимание уделено использованию инновационных технологий, интерактивных методов и психологической поддержки как средств развития творческого потенциала учащихся.

Ключевые слова: Креативное мышление, педагогический подход, психологический подход, творчество, мотивация, инновационные технологии, интерактивные методы, деятельность учащихся, эмоциональное развитие, личностно-ориентированное обучение.

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS IN IMPROVING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION

Abstract : This article analyzes the importance of international assessment programs in improving the quality of primary education. In particular, the content, objectives, and impact of international studies such as PISA, PIRLS, and TIMSS on the education system are examined. Based on the experience of leading countries, the factors contributing to the development of functional literacy, critical thinking, and independent learning skills among primary school students are discussed. The article also provides scientific conclusions on improving the national education system based on international assessment results.

Keywords : Primary education, quality of education, international assessment programs, PISA, PIRLS, TIMSS, functional literacy, critical thinking, education system, innovative approaches .

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim sifatini oshirish har bir davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning keyingi ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatining poydevori bo'lib xizmat qiladi. Shu bois,

ta'lim sifatini xalqaro mezonlar asosida baholash va tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro baholash dasturlari ta'lim tizimining real holatini aniqlash, kuchli va zaif tomonlarini ko'rsatish hamda takomillashtirish yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi.

Hozirgi kunda dunyo miqyosida keng qo'llanilayotgan xalqaro baholash dasturlariga PISA, PIRLS va TIMSS tadqiqotlari kiradi. Ushbu dasturlar o'quvchilarning bilim darajasi bilan bir qatorda ularning bilimni amaliyotda qo'llay olish, tahlil qilish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini ham baholaydi.

PISA – o'quvchilarni ta'lim sohasidagi yutuqlarini jahon davlatlaridagi maktab o'quvchilarining bilimi va ularni amaliyotda qo'llay olish mahoratini baholash bo'yicha xalqaro dastur bo'lib, asosiy maqsadi - 15 yoshli o'quvchilarning o'qish savodxonligi, matematika, tabiiy fanlar bo'yicha savodxonlik darajalarini turli xil testlar ko'rinishida baholashdan iboratdir. Ushbu loyihalar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashlariga, olgan bilimlarini hayotda qo'llay olish qobiliyatlariga baho berish va keyinchalik bu ko'nikmalarni hosil qilishga undashdir. Ushbu dastur 1997 yilda joriy etilgan bo'lib, har uch yilda bir marta o'tkazib kelinadi. PISA dasturi ta'lim sohasidagi davlat siyosatiga ta'sir ko'rsatib, har bir davlat o'tkazgan tadqiqot natijalari asosida o'zining ta'lim sohasidagi yutuq va kamchiliklarini aniqlab, boshqa davlatlarga nisbatan mavqeyini taqqoslaydi. Ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirishda o'z strategiyasini belgilab oladi. PISA dasturi ta'lim sohasidagi davlat siyosatiga ta'sir ko'rsatib, har bir davlat o'tkazgan tadqiqot natijalari asosida o'zining ta'lim sohasidagi yutuq va kamchiliklarini aniqlab, boshqa davlatlarga nisbatan mavqeyini taqqoslaydi. Ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirishda o'z strategiyasini belgilab oladi.

PIRLS (Progress in International Reading and Literacy Study) boshlang'ich sinf o'quvchilarining matnni o'qib tushunish darajasini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqot dasturidir. PIRLS - tadqiqotida 50 dan ortiq davlatlar ishtirok etib kelmoqda. Mazkur xalqaro tadqiqotning maqsadi turli xil ta'lim tizimidan iborat bo'lgan davlatlardagi boshlang'ich maktab o'quvchilarining matnni o'qish va qabul qilish bo'yicha tayyorgarligi

hamda o‘quvchilarning har xil yutuqlarga erishishga sabab bo‘luvchi ta‘lim tizimidagi o‘ziga xos xususiyatlarni aniqlash va baholashdan iborat.

PIRLS tadqiqoti boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining matnini o‘qish va tushunish darajasini aniqlashga qaratilgan bo‘lsa, TIMSS (TIMSS -Trends in International mathematics and science study) – 4- va 8- sinf o‘quvchilarining matematika va tabiiy yo‘nalishdagi fanlardan o‘zlashtirish darajasini baholash dasturi bo‘lib, tadqiqot ta‘lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA) tomonidan tashkil etiladi) matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha bilimlarni baholaydi. TIMSS xalqaro baholash dasturida 4- va 8- sinf o‘quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha egallagan bilim darajasi va sifatini solishtirish hamda milliy ta‘lim tizimidagi farqlarni aniqlash bilan bir qatorda, qo‘shimcha ravishda maktablarda matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha berilayotgan ta‘lim mazmuni, o‘quv jarayoni, ta‘lim muassasasining imkoniyatlari, o‘qituvchilar salohiyati, o‘quvchilarning oilalari bilan bog‘liq omillari o‘rganiladi PISA esa o‘quvchilarning funksional savodxonligini, ya‘ni hayotiy vaziyatlarda bilimdan foydalanish qobiliyatini aniqlaydi.

Mazkur dasturlar natijalari davlatlarga o‘z ta‘lim tizimini xalqaro tajriba bilan solishtirish imkonini beradi. Ilg‘or davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, yuqori natijalarga erishishda o‘quvchilarda funksional savodxonlik, tanqidiy fikrlash va mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini shakllantirish muhim omil hisoblanadi. Boshlang‘ich ta‘lim jarayonida interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, hayotiy misollar asosida o‘qitish samaradorlikni oshiradi. Shuningdek, o‘qituvchilarning malakasini muntazam oshirib borish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish ham muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro baholash natijalari asosida ta‘lim dasturlarini takomillashtirish, o‘quv dasturlariga kompetensiyaviy yondashuvni keng joriy etish, baholash tizimini modernizatsiya qilish zarur. Bu esa o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimini, balki amaliy ko‘nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro baholash dasturlari boshlang‘ich ta‘lim sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular ta‘lim tizimining samaradorligini aniqlash, ilg‘or tajribalarni o‘rganish va milliy ta‘lim tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Boshlang‘ich ta‘lim bosqichida funksional savodxonlik va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali o‘quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatiga mustahkam zamin yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. (2019). “O‘zbekiston Respublikasining xalqaro tadqiqotlarda ishtirokini ta‘minlash to‘g‘risida”gi qaror.
2. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligi. (2022). Boshlang‘ich ta‘lim davlat ta‘lim standarti. Toshkent.
3. Ta‘lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. (2021). PIRLS xalqaro baholash dasturi bo‘yicha metodik qo‘llanma. Toshkent.
4. Egamberdiyeva N. (2020). Pedagogik mahorat va innovatsion texnologiyalar. T
5. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligi. (2022). Boshlang‘ich ta‘lim davlat ta‘lim standarti. Toshkent.
6. Ta‘lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. (2021). PIRLS xalqaro baholash dasturi bo‘yicha metodik qo‘llanma. Toshkent.
7. Egamberdiyeva N. (2020). Pedagogik mahorat va innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.